

КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

ОБЩ КОМЕНТАР № 11 (2009)

Деца от коренното население и техните
права съгласно Конвенцията

КОМИТЕТ ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Петдесета сесия

Женева, 12 – 30 януари 2009 г.

**КОНВЕНЦИЯ
ЗА ПРАВАТА
НА ДЕТЕТО**

Distr.
GENERAL

CRC/C/GC/11
12 февруари 2009

Оригинал: АНГЛИЙСКИ

КОМИТЕТ ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Петдесета сесия

Женева, 12 – 30 януари 2009 г.

ОБЩ КОМЕНТАР № 11 (2009)

**Деца от коренното население и техните
права съгласно Конвенцията**

(неофициален превод)

На 20 ноември 2014 г. се отбелязват 25 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето – първият юридически обвързващ международен документ, който утвърждава човешките права на всички деца. По този повод представяме на български език Общите коментари на Комитета по правата на детето, които разясняват Конвенцията, и се надяваме да улесним и подпомогнем нейното прилагане в България.

Детски фонд на Организацията на Обединените Нации (УНИЦЕФ)
бул. „Ал. Дондуков“ № 87, ет. 2, София 1504

За повече информация моля посетете нашият сайт: www.unicef.bg

Снимка на корицата: © УНИЦЕФ България/Магдалена Бойчева/2014

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
ЦЕЛИ И СТРУКТУРА.....	8
ЧЛЕН 30 И ОБЩИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ	9
ОБЩИ ПРИНЦИПИ (ЧЛЕНОВЕ 2, 3, 6 И 12 ОТ КОНВЕНЦИЯТА)	12
Забрана за дискриминация.....	12
Най-добър интерес на детето.....	14
Правото на живот, оцеляване и развитие.....	15
Зачитане на възгледите на детето	17
ГРАЖДАНСКИ ПРАВА И СВОБОДИ (ЧЛЕНОВЕ 7, 8, 13-17 И ЧЛЕН 37, БУКВА „А“ ОТ КОНВЕНЦИЯТА).....	18
Достъп до информация.....	18
Регистрация при раждане, гражданство и идентичност.....	18
СЕМЕЙНА СРЕДА И АЛТЕРНАТИВНА ГРИЖА (ЧЛЕНОВЕ 5, ЧЛЕН 18 (Т. 1-2), ЧЛЕНОВЕ 9-11, 19-21 25, ЧЛЕН 27 (ПАРАГРАФ 4) И ЧЛЕН 39 ОТ КОНВЕНЦИЯТА	19
ОСНОВНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И БЛАГОСЪСТОЯНИЕ (ЧЛЕН 6, ЧЛЕН 18 (ПАРАГРАФ 3), ЧЛЕНОВЕ 23, 24, 26 И ЧЛЕН 27 (ПАРАГРАФИ 1-3) ОТ КОНВЕНЦИЯТА.....	21
ОБРАЗОВАНИЕ (ЧЛЕНОВЕ 28, 29 И 31 ОТ КОНВЕНЦИЯТА)	23
СПЕЦИАЛНИ МЕРКИ ЗА ЗАКРИЛА (ЧЛЕНОВЕ 22, 30, 38, 39, 40, ЧЛЕН 37, БУКВИ „Б“-„Г“ И ЧЛЕНОВЕ 32-36 ОТ КОНВЕНЦИЯТА).....	26
Деца във въоръжен конфликт и деца бежанци.....	26
Икономическа експлоатация	28
Сексуална експлоатация и трафик	29
Правосъдие за непълнолетни	29
Задължения на държавите – страни по Конвенцията и наблюдение на изпълнението на Конвенцията.....	31

ВЪВЕДЕНИЕ

1. В преамбюла на Конвенцията за правата на детето се посочва, че държавите – страни по Конвенцията, вземат предвид *„съответно важността на традициите и културните ценности на всеки народ за закрилата и хармоничното развитие на детето“*. Макар всички заложени в Конвенцията права да се прилагат за всички деца, независимо дали са от коренното население или не, Конвенцията за правата на детето е първият основен международен договор в областта на правата на човека, който специално споменава децата от коренното население в редица разпоредби.

2. Член 30 от Конвенцията гласи, че *„В тези държави, в които съществуват етнически, религиозни и езикови малцинства или коренно население, дете, принадлежащо към такова малцинство, или произхождащо от коренното население, не може да бъде лишавано от правото в общност с другите членове на неговата група да се ползва от [своята] собствена култура, да изповядва или практикува [своята] собствена религия или да използва [своя] собствен език.“*

3. Освен това член 29 от Конвенцията предвижда, че *„образованието на детето трябва да бъде насочено към подготовката на детето за отговорен живот в свободно общество, в духа на разбирателство, мир и толерантност, равенство между половете и дружба между всички народи, етнически, национални и религиозни групи и коренно население“*.

4. Член 17 от Конвенцията също включва конкретна разпоредба, а именно, че държавите – страни по Конвенцията *„насърчават средствата за масова информация особено да зачитат езиковите нужди на детето, принадлежащо към малцинствена група или към коренното население“*.

5. Специалното споменаване на децата от коренното население в Конвенцията е знак за признаване на това, че са необходими специални мерки, за да могат те напълно да се ползват от правата си. При разглеждането на периодичните доклади на държавите – страни по Конвенцията, Комитетът по правата на детето неотменно се е интересувал от положението на децата от коренното население. Той е обръщал

внимание, че децата от коренното население са изправени пред значителни предизвикателства при упражняването на своите права, и в своите заключителни наблюдения е отправял конкретни препоръки в тази връзка. В противоречие с член 2 от Конвенцията децата от коренното население продължават да бъдат подлагани на сериозна дискриминация в редица области, включително в достъпа до здравеопазване и образование. Това наложи необходимостта от приемане на този общ коментар.

6. Освен Конвенцията за правата на детето различни международни договори в областта на правата на човека са изиграли важна роля за справяне с положението на децата от коренното население и за правото им да не бъдат подлагани на дискриминация, а именно Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация от 1965 г., Международният пакт за граждански и политически права от 1966 г. и Международният пакт за икономически, социални и културни права от 1966 г.

7. Конвенция № 169 на Международната организация на труда относно коренното население и племенните народи в независими държави от 1989 г. съдържа разпоредби в полза на правата на коренното население и поставя особен акцент върху правата на децата от коренното население в областта на образованието.

8. През 2001 г. Комисията на ООН по правата на човека назначи специален докладчик за положението на правата на човека и основните свободи на коренното население, като това назначение впоследствие бе потвърдено от Съвета по правата на човека през 2007 г. Съветът поиска от специалния докладчик да обърне конкретно внимание на положението на децата от коренното население, като няколко от препоръките, включени в годишните му доклади и докладите от мисиите му, поставят акцент върху конкретното им положение.

9. През 2003 г. Постоянният форум на ООН по въпросите на коренното население проведе своята втора сесия, посветена на децата и младежите от коренното население, като през същата година и Комитетът по правата на детето проведе своя годишен ден за обща дискусия относно правата на децата от коренното население и прие конкретни препоръки, насочени най-вече към държавите – страни по Конвенцията, но и

към организациите на ООН, механизмите за правата на човека, гражданското общество, донорите, Световната банка и регионалните банки за развитие.

10. През 2007 г. Общото събрание на ООН прие Декларацията за правата на коренното население, която предоставя важни указания за правата на коренното население, включително конкретно за правата на децата от коренното население в редица области.

ЦЕЛИ И СТРУКТУРА

11. Настоящият общ коментар относно правата на децата от коренното население, предвидени в Конвенцията за правата на детето, стъпва върху основата на очертаните по-горе правни развития и инициативи.

12. Основната цел на този общ коментар е да се дадат напътствия на държавите как да изпълняват задълженията си съгласно Конвенцията по отношение на децата от коренното население. Комитетът основава този общ коментар върху опита си с тълкуването на разпоредбите от Конвенцията по отношение на децата от коренното население. Освен това общият коментар се базира на препоръките, приети след проведения през 2003 г. ден за обща дискусия относно децата от коренното население, като отразява консултативен процес със съответните заинтересовани лица, включително самите деца от коренното население.

13. Целта на общия коментар е да изследва конкретните предизвикателства, които пречат на децата от коренното население напълно да се ползват от правата си, и да подчертае необходимостта от предприемане на мерки от държавите с цел гарантиране ефективното упражняване на правата на децата от коренното население. Освен това общият коментар има за цел да насърчи добрите практики и да изтъкне положителните подходи в практическото изпълнение на правата на децата от коренното население.

14. Член 30 от Конвенцията и правото на детето да се ползва от своята култура, религия и език са основни елементи от този общ коментар; целта обаче е да се изследват различните разпоредби, чието изпълнение по отношение на децата от коренното население изисква особено внимание. Особен акцент е поставен върху взаимовръзката между съответните разпоредби и общите принципи на Конвенцията, определени от Комитета, а именно забрана за дискриминация, най-добрия интерес на детето, правото на живот, оцеляване и развитие и правото на изслушване.

15. Комитетът обръща внимание, че Конвенцията споменава както децата от малцинства, така и тези от коренното население. Възможно е някои от препратките в този общ коментар да се отнасят за децата от малцинствени групи, като Комитетът може в бъдеще да реши да подготви общ коментар конкретно за правата на децата, принадлежащи към малцинствени групи.

ЧЛЕН 30 И ОБЩИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ

16. Комитетът припомня тясната връзка между член 30 от Конвенцията за правата на детето и член 27 от Международния пакт за граждански и политически права. И двете разпоредби предвиждат конкретно правото на детето, в общност с другите членове на неговата група, да се ползва от своята собствена култура, да изповядва или практикува своята собствена религия или да използва своя собствен език. Така установеното право се схваща както като индивидуално, така и като колективно, и е важно признание за колективните традиции и ценности в културите на коренното население. Комитетът обръща внимание, че упражняването на културни права сред коренното население може да бъде тясно свързано с ползването на традиционни територии и техните ресурси.¹

17. Макар член 30 да не посочва активно действие, той признава съществуването на „право“ и изисква детето „да не бъде лишавано“ от това право. Следователно държавата – страна по Конвенцията, е длъжна да гарантира, че съществуването и упражняването на това право са защитени от лишаване и нарушаване. Комитетът споделя мнението на Комитета по правата на човека, че са необходими активни мерки за закрила не само чрез действия на самата държава – страна по Конвенцията и нейните законодателни, съдебни или административни органи, но и чрез действия на други лица в тази държава.²

18. В този контекст Комитетът се присъединява към призива на Комитета за премахване на расовата дискриминация към държавите – страни по Конвенцията, *да признават и зачитат отличителните култури, история, език и начин на живот на коренното население като богатство за културната идентичност на държавата, както и да поощряват неговото запазване.*³

1 Комитет по правата на човека, общ коментар № 23 относно член 27, CCPR/C/Rev.1/Add.5, 1994, т. 3.2, 7. Препоръки от проведения от Комитета по правата на детето ден за обща дискусия относно правата на децата от коренното население, 2003 г., т. 4.

2 Комитет по правата на човека, общ коментар № 23 относно член 27, CCPR/C/Rev.1/Add.5, 1994 г., т. 6.1.

3 Комитет за премахване на расовата дискриминация, обща препоръка № 23 относно коренните народи, 1997 г., съдържаща се в A/52/18, приложение V.

19. Основен критерий за установяване наличието на коренно население е самоопределянето.⁴ Няма изискване държавите – страни по Конвенцията официално да признават коренното население, за да може то да упражнява правата си.

20. Разглеждайки докладите, представени от държавите – страни по Конвенцията, Комитетът по правата на детето е забелязал, че при изпълнението на задълженията си по Конвенцията много от държавите – страни по нея не обръщат достатъчно внимание на правата на децата от коренното население и на насърчаването на тяхното развитие. Комитетът е на мнение, че следва да се вземат специални мерки в областта на законодателството и политиките с оглед закрила на децата от коренното население, като това стане след съгласуване със съответните заинтересовани общности⁵ и с участието на деца в процеса на съгласуване съгласно член 12. Той смята, че консултациите следва да се провеждат активно от властите и други организации на държавите – страни по Конвенцията, по начин, подходящ за съответните култури, който гарантира, че всички страни разполагат с информация, и осигурява интерактивна комуникация и диалог.

21. Комитетът настоятелно призовава държавите – страни по Конвенцията да гарантират, че при изпълнението на Конвенцията се обръща достатъчно внимание на член 30. Държавите – страни по Конвенцията следва в своите периодични доклади по Конвенцията да представят подробна информация относно предприетите специални мерки, за да се гарантира, че децата от коренното население могат да се ползват от предвидените в член 30 права.

22. Комитетът подчертава, че визираните в член 30 от Конвенцията културни практики трябва да се упражняват в съответствие с останалите разпоредби от Конвенцията и при никакви обстоятелства не могат да бъдат оправдани, ако бъде преценено, че са в ущърб на достойнството, здравето и развитието на детето.⁶ Ако са налице вредни практики, например ранен брак и обрязване на женските полови органи, държавата – страна по Конвенцията следва да си сътрудничи с общностите на

4 Конвенция № 169 на МОТ относно коренното население и племенните народи в независими държави, член 1, параграф 2.

5 Конвенция № 169 на МОТ, членове 2, 6 и 27.

6 Innocenti Digest № 11 на УНИЦЕФ, Гарантиране правата на децата от коренното население, 2004 г, стр. 7.

коренното население, за да осигури изкореняването на тези практики. Комитетът силно настоява държавите – страни по Конвенцията да работват и изпълняват кампании -за повишаване на осведомеността, образователни програми и законодателство, целящи промяна на нагласите и справянето с половите роли и стереотипи, допринасящи за вредните практики.⁷

7 Комитет по правата на детето, общ коментар № 4 относно здравето на юношите, 2003, т. 24.

ОБЩИ ПРИНЦИПИ (ЧЛЕНОВЕ 2, 3, 6 И 12 ОТ КОНВЕНЦИЯТА)

Забрана за дискриминация

23. Член 2 задължава държавите – страни по Конвенцията да осигуряват правата на всяко дете в пределите на своето върховенство без каквато и да е дискриминация. Комитетът е приел забраната за дискриминация като общ принцип от основно значение за осъществяване на всички уредени с Конвенцията права. Децата от коренното население имат неотменимото право да не бъдат дискриминирани. С оглед ефективната защита на децата от дискриминация всяка държава – страна по Конвенцията е длъжна да гарантира, че принципът на забраната за дискриминация е отразен в цялото вътрешно законодателство, че може да се прилага пряко и че съдебните и административни органи по адекватен начин следят за и осигуряват изпълнението му. Следва да са налице ефективни правни средства за защита, които да бъдат навременни и достъпни. Комитетът подчертава, че задълженията на държавата – страна по Конвенцията не се простират само в публичния, но и в частния сектор.

24. Както вече е посочено в общ коментар № 5 на Комитета относно общите мерки за изпълнение, забраната за дискриминация изисква държавите активно да идентифицират отделните деца и групи деца, признаването и осъществяването на чиито права може да изисква специални мерки. Комитетът например подчертава по-специално необходимостта събираните данни да позволяват разбивки, чрез които да може да се установява наличието на дискриминация или потенциална такава. Освен това за справяне с дискриминацията може да са необходими промени в законодателството, администрацията и разпределението на ресурсите, както и образователни мерки за промяна на нагласите.⁸

25. Въз основа на задълбоченото разглеждане на докладите, представени от държавите – страни по Конвенцията, Комитетът отбелязва, че децата от коренното население са сред децата, за които са необходими активни мерки с оглед премахване на условията, причиняващи дискриминация, и гарантиране, че те се ползват от правата по Конвенцията

⁸ Комитет по правата на детето, общ коментар № 5 относно общите мерки за изпълнение, 2003 г., т. 12.

равностойно с останалите деца. По-специално Комитетът настоява държавите – страни по Конвенцията да разгледат възможността за прилагане на специални мерки, за да гарантират, че децата от коренното население имат достъп до подходящи за културата им услуги в областите на здравеопазването, изхранването, образованието, развлекателно-спортните дейности, социалните грижи, жилищното настаняване, санитарните съоръжения и правосъдието за непълнолетни.⁹

26. Сред активните мерки, които е необходимо да се предприемат от държавите – страни по Конвенцията, е събирането на позволяващи разбивка данни и разработването на показатели с цел идентифициране на областите, в които е налице дискриминация или потенциална дискриминация на децата от коренното население. За да се прилагат подходящи активни мерки чрез законодателни мерки, разпределение на ресурсите, политики и програми, е изключително важно да се идентифицират пропуските и пречките, които не позволяват на децата от коренното население да се ползват от правата си.¹⁰

27. Държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят предприемането на мерки за осведомяване и образование на обществеността с цел справяне с дискриминацията на децата от коренното население. Задължението по член 2 във връзка с член 17, член 29, параграф 1, буква „г“ и член 30 от Конвенцията изисква държавите да разработват обществени кампании, материали за широко разпространение и образователни програми както за училищата, така и за професионалистите, които да поставят акцент върху правата на децата от коренното население и премахването на дискриминационните нагласи и практики, включително расизма. Освен това държавите – страни по Конвенцията, следва да осигуряват както на децата от коренното население, така и на останалите деца, смислени възможности да се научат да разбират и уважават различните култури, религии и езици.

28. В своите периодични доклади до Комитета държавите – страни по Конвенцията следва да посочват мерките и програмите, предприети с цел справяне с дискриминацията на децата от коренното население във връзка с Декларацията и Програмата за действие, приети на про-

⁹ Препоръки от проведения от Комитета по правата на детето ден за обща дискусия относно правата на децата от коренното население, 2003 г., т. 9.

¹⁰ Пак там, т. 6.

ведената през 2001 г. Световна конференция срещу расизма, расовата дискриминация, ксенофобията и свързаната с тях нетърпимост.¹¹

29. При планирането на специални мерки държавите – страни по Конвенцията следва да вземат под внимание нуждите на децата от коренното население, които могат да са изправени пред многостранна дискриминация, както и различното положение на децата от коренното население в селските райони и в градска среда. Особено внимание следва да се обръща на момичетата, за да се гарантира, че се ползват от правата си равностойно с момчетата. Освен това държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят специални мерки за правата на децата от коренното население, които имат увреждания.¹²

Най-добър интерес на детето

30. Прилагането на принципа за най-добрия интерес на детето по отношение на децата от коренното население изисква особено внимание. Комитетът обръща внимание, че защитата на най-добрия интерес на детето се възприема както като колективно, така и като индивидуално право, и че прилагането на това право по отношение на децата от коренното население като група изисква да се вземе под внимание неговото отношение към колективните културни права. Децата от коренното население не винаги са получавали специалното внимание, което заслужават. В някои случаи конкретното им положение е било засенчвано от други, по-обща проблеми на коренното население, включително права върху земята и политическо представителство.¹³ Най-добрите интереси на групата обаче не бива да водят до пренебрегване или нарушаване на най-добрите интереси на детето.

31. Когато държавните власти, включително законодателните органи оценят най-добрия интерес на дете от коренното население, те следва да имат предвид неговите културни права и потребността му да упражнява тези права колективно с членове на собствената му група. Що се отнася до законодателството, политиките и програмите, които засягат

11 Препоръки от проведения от Комитета по правата на детето ден за обща дискусия относно правата на децата от коренното население, 2003 г., т. 12.

12 Конвенция за правата на хората с увреждания, преамбюл. Декларация на ООН за правата на коренното население, A/RES/61/295, член 21 и член 22.

13 Innocenti Digest № 11 на УНИЦЕФ, Гарантиране правата на децата от коренното население, 2004 г., стр. 1.

децата от коренното население като цяло, следва да се осъществява допитване до общността на коренното население и да ѝ се предоставя възможност да участва в процеса на вземане на решения относно най-добрите интереси на децата от коренното население като цяло, по начин, чувствителен към културата му. Тези консултациите следва да включват във възможната степен смислено участие на децата от коренното население.

32. Комитетът е на мнение, че е възможно да се направи разграничение между най-добрия интерес на отделното дете и най-добрия интерес на децата като група. При вземането на решения относно конкретно дете, което става в общия случай със съдебен или административен акт, първостепенно съображение е най-добрия интерес на това отделно дете. Съобразяването с колективните културни права на детето обаче е част от определянето на най-добрия интерес на детето.

33. Принципът за най-добрия интерес на детето изисква държавите да предприемат в цялата си законодателна, административна и съдебна система активни мерки за систематичното му прилагане, като вземат под внимание въздействието на своите решения и действия върху правата и интересите на децата.¹⁴ За да се гарантират ефективно правата на децата от коренното население, тези мерки би следвало да включват обучение и повишаване на осведомеността сред съответните професионални групи относно важността да се отчитат колективните културни права наред с определянето на най-добрия интерес на детето.

Правото на живот, оцеляване и развитие

34. Комитетът отбелязва със загриженост, че несъразмерно голям брой деца от коренното население живеят в крайна бедност – обстоятелство, което оказва отрицателно въздействие върху тяхното оцеляване и развитие. Той е загрижен и от високата смъртност сред новородените и децата, както и недохранването и разпространението на болести сред децата от коренното население. Член 4 задължава държавите – страни по Конвенцията да осигурят икономическите, социалните и културните права в максималната степен, възможна с оглед на техните ресурси, и когато е необходимо, в рамките на международното сътрудничество.

¹⁴ Комитет по правата на детето, общ коментар № 5 относно общите мерки за изпълнение, 2003 г., т. 12.

Членове 6 и 27 уреждат правото на децата на оцеляване и развитие, както и на подходящ жизнен стандарт. Държавите следва да съдействат на родителите и останалите лица, отговорни за детето от коренното население, да осъществяват това право, като предоставят съобразена с културата материална помощ и програми за подкрепа, особено по отношение на изхранването, облеклото и жилищното настаняване. Комитетът подчертава необходимостта държавите – страни по Конвенцията да предприемат специални мерки, за да гарантират, че децата от коренното население се ползват от правото на подходящ жизнен стандарт, както и че тези мерки, наред със съответните показатели за напредък, се разработват в партньорство с коренното население, включително децата.

35. Комитетът повтаря своето разбиране за понятието „развитие на детето“ в своя общ коментар № 5, а именно, че това е „холистично понятие, обхващащо физическото, умственото, духовното, моралното, психологическото и социалното развитие на детето“.¹⁵ В преамбюла на Конвенцията се подчертава важността на традициите и културните ценности на всяко лице, особено във връзка със закрилата и хармоничното развитие на детето. При децата от коренното население, чиито общности запазват традиционен начин на живот, използването на традиционните земи е от съществено значение за тяхното развитие и практикуването на културата им.¹⁶ Гарантирайки правото на живот, оцеляване и развитие на децата в максималната възможна степен, държавите – страни по Конвенцията следва задълбочено да разгледат културното значение на традиционните земи и качеството на природната среда.

36. Комитетът потвърждава важността на Целите на хилядолетието за развитие (ЦХР) и призовава държавите да привлекат коренното население, включително децата, за да гарантират пълното осъществяване на тези ЦХР по отношение на децата от коренното население.

15 Пак там.

16 Innocenti Digest № 11 на УНИЦЕФ, Гарантиране правата на децата от коренното население, 2004 г, стр. 8.

Зачитане на възгледите на детето

37. По отношение на член 12 Комитетът смята, че има разграничение между правото на детето да изразява своето мнение като индивид и правото на колективен глас, което позволява на децата като група да участват в консултациите по въпросите, които ги засягат.

38. По отношение на отделното дете от коренното население държавата – страна по Конвенцията е длъжна да зачита правото на детето да изразява възгледите си по всички отнасящи се до него въпроси, пряко или чрез представител, и на тези възгледи да се придава надлежно значение съобразно с възрастта и зрелостта на детето. Това задължение трябва да се спазва по всяко съдебно и административно производство. Предвид препятствията за упражняване на това право от децата от коренното население държавата – страна по Конвенцията следва да осигури среда, насърчаваща свободното мнение на детето. Правото на изслушване включва правото на представителство и на подходящо от културна гледна точка тълкуване, както и правото да не бъде изразено собственото мнение.

39. Когато това право се прилага по отношение на децата от коренното население като група, държавата – страна по Конвенцията играе важна роля за насърчаване на тяхното участие и следва да гарантира, че се осъществява допитване до тях по всички отнасящи се до тях въпроси. Държавата – страна по Конвенцията следва да разработи специални стратегии за гарантиране ефективното участие на децата. Държавата следва да осигури прилагане на това право по-специално в училищната среда, във формите на алтернативна грижа и в общността като цяло. Комитетът препоръчва на държавите – страни по Конвенцията да работят в тясно сътрудничество с децата от коренното население и техните общности с оглед разработване, изпълнение и оценка на програми, политики и стратегии за изпълнение на Конвенцията.

Граждански права и свободи (членове 7, 8, 13-17 и член 37, буква „а“ от Конвенцията)

Достъп до информация

40. Комитетът изтъква колко е важно средствата за масова информация да обръщат специално внимание на езиковите нужди на децата от коренното население в съответствие с член 17, буква „г“ и член 30 от Конвенцията. Комитетът насърчава държавите – страни по Конвенцията да подкрепят децата от коренното население така, че да имат достъп до средства за масова информация на собствените им езици. Комитетът подчертава правото на децата от коренното население на достъп до информация, включително на собствените им езици, за да могат ефективно да упражняват правото си на изслушване.

Регистрация при раждане, гражданство и идентичност

41. Държавите – страни по Конвенцията са длъжни да осигурят регистрация на всички деца непосредствено след раждането им, както и придобиване на гражданство от тяхна страна. Регистрацията при раждане следва да е безплатна и достъпна за всички. Комитетът е загрижен, че децата от коренното население в по-голяма степен, отколкото останалите деца, остават без регистрация при раждане и са изложени на по-голям риск да бъдат без гражданство.

42. Ето защо държавите – страни по Конвенцията следва да предприемат специални мерки, за да гарантират, че децата от коренното население, включително тези, които живеят в отдалечени райони, биват надлежно регистрирани. Тези специални мерки, които освен това трябва да са съгласувани със засегнатите общности, могат да включват мобилни звена за регистрация, периодични кампании за регистрация на ражданията или създаване на служби за регистрация на новородените в рамките на общностите на коренното население, за да се осигури достъпност.

43. Държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят осведоменост на общностите на коренното население относно важността на регистрацията при раждане и отрицателните последици на нейната липса върху възможността на нерегистрираните деца да се ползват от други права. Държавите – страни по Конвенцията следва да гарантират, че

общностите на коренното население разполагат с информация в този смисъл на своите собствени езици и че се предприемат кампании за обществена осведоменост при съгласуване със засегнатите общности.¹⁷

44. Освен това, като вземат предвид членове 8 и 30 от Конвенцията, държавите – страни по нея следва да гарантират, че децата от коренното население могат да получават традиционни за това население имена по избор на родителите им, в съответствие с техните културни традиции и правото на запазване на идентичността на детето. Държавите – страни по Конвенцията следва да въведат национално законодателство, което дава на родителите от коренното население възможността да изберат предпочитано от тях име за детето си.

45. Комитетът насочва вниманието на държавите към член 8, параграф 2 от Конвенцията, който потвърждава, че на дете, което незаконно е било лишено от някои или всички елементи от идентичността си, следва да се осигури подходящо съдействие и закрила, за да може незабавно да възстанови своята идентичност. Той насърчава държавите – страни по Конвенцията да имат предвид член 8 от Декларацията на ООН за правата на коренното население, който предвижда осигуряването на ефективни механизми за предотвратяване и компенсиране на всякакви действия, които лишават коренните народи, включително децата, от тяхната етническа идентичност.

**Семейна среда и алтернативна грижа
(членове 5, член 18 (т. 1-2), членове 9-11, 19-21 25,
член 27 (параграф 4) и член 39 от Конвенцията**

46. Член 5 от Конвенцията изисква държавите – страни по нея да защитат правата, отговорностите и задълженията на родителите или - в съответните случаи - на членовете на по-голямото семейство или на общността да осигуряват по начин, съобразен с развиващите се способности на детето, подходящи насоки и напътствия в упражняването на правата му, признати в Конвенцията. Държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят прилагане на ефективни мерки за защита на целостта на семействата и общностите на коренното население, като им оказва съдействие за изпълнението на отговорностите им за

¹⁷ Innocenti Digest № 11 на УНИЦЕФ, Гарантиране правата на децата от коренното население, 2004 г, стр. 9.

отглеждане на децата в съответствие с членове 3, 5, 18, 25 и член 27, параграф 3 от Конвенцията.¹⁸

47. В сътрудничество със семействата и общностите на коренното население държавите – страни по Конвенцията следва да събират данни за семейното положение на децата от коренното население, включително децата, за които има висящо производство по настаняване за приемна грижа или по осиновяване. Тази информация следва да се използва за разработване на политики във връзка със семейната среда и алтернативната грижа за децата от коренното население по начин, чувствителен към културите. Защитата на най-добрия интерес на детето и целостта на семействата и общностите на коренното население следва да бъдат първостепенни съображения в развитието, социалните услуги, здравеопазването и образователните програми, отнасящи се до децата от коренното население.¹⁹

48. Освен това държавите следва винаги да гарантират, че принципът за най-добрия интерес на детето е първостепенното съображение при всеки случай на настаняване на децата от коренното население за алтернативна грижа, и в съответствие с член 20, параграф 3 от Конвенцията надлежно да отчитат необходимостта от приемственост при отглеждане на детето, както и на етническите, религиозните, културните и езиковите особености на средата, от която то произхожда. В държавите – страни по Конвенцията, в които сред децата, отделени от своята семейна среда, преобладават деца от коренното население, следва да се разработят специални целеви политически мерки при съгласуване с общностите на коренното население, за да се намали броят на децата, настанени за алтернативна грижа, и да се предотврати загубата на тяхната културна идентичност. По-специално, ако дете от коренното население е настанено за полагане на грижа извън своята общност, държавата – страна по Конвенцията следва да предприеме специални мерки, за да осигури възможността детето да запази своята културна идентичност.

18 Препоръки от проведения от Комитета по правата на детето ден за обща дискусия относно правата на децата от коренното население, 2003 г., т. 17.

19 Пак там.

**Основно здравеопазване и благосъстояние
(член 6, член 18 (параграф 3), членове 23, 24, 26 и
член 27 (параграфи 1-3) от Конвенцията**

49. Държавите – страни по Конвенцията следва да гарантират, че всички деца се ползват от най-високия достижим стандарт на здравословно състояние и имат достъп до здравно обслужване. Децата от коренното население в много случаи страдат от по-лошо здраве в сравнение с останалите деца, причините за което включват, наред с други, по-некачествени или недостъпни здравни услуги. Въз основа на информацията в докладите, представяни от държавите – страни по Конвенцията, Комитетът с тревога отбелязва, че това важи както за развиващите се, така и за развитите страни.

50. Комитетът настоятелно призовава държавите – страни по Конвенцията да предприемат специални мерки за гарантиране, че децата от коренното население не са дискриминирани в ползването си от най-високия достижим стандарт на здравословно състояние. Комитетът е загрижен от високата смъртност сред децата от коренното население и обръща внимание, че държавите – страни по Конвенцията имат задължението да гарантират с активни действия, че децата от коренното население имат равен достъп до здравни услуги, както и да се борят с недохранването и със смъртността сред новородените, децата и майките.

51. Държавите – страни по Конвенцията следва да предприемат необходимите стъпки, за да осигурят лесен достъп до здравни услуги за децата от коренното население. Доколкото е възможно, здравните услуги следва да се предоставят в рамките на общността и да се планират и управляват в сътрудничество със съответните групи от населението.²⁰ Следва да се положат специални усилия, за да се гарантира, че здравните услуги са съобразени с културата на коренното население и че информацията за тях е налична на езика на това население. Особено внимание следва да се отдели на осигуряването на достъп до здравеопазване за коренното население, което живее в селски и отдалечени райони или в райони, засегнати от въоръжен конфликт, или което е съставено от работници мигранти, бежанци или разселени хора. Освен това държавите – страни по Конвенцията следва да обърнат специално внимание на нуждите на децата от коренното население, които

²⁰ Конвенция № 169 на МОТ, член 25, параграфи 1 и 2.

имат увреждания, и да гарантират, че съответните програми и политики са чувствителни към културите.²¹

52. Здравните работници и медицинският персонал от общностите на коренното население играят важна роля, тъй като служат като мост между традиционната медицина и конвенционалните медицински услуги, като следва с предимство да се наемат такива работници от местната общност на коренно население.²² Държавите – страни по Конвенцията следва да поощряват ролята на тези работници, като им осигуряват необходимите средства и обучение, за да може конвенционалната медицина да се използва от общностите на коренното население по начин, зачитащ неговата култура и традиции. В този контекст Комитетът напomia за член 25, параграф 2 от Конвенция № 169 на МОТ и за членове 24 и 31 от Декларацията на ООН за правата на коренното население относно правото на коренните народи да се ползват от традиционната си медицина.²³

53. Държавите следва да предприемат всички разумни мерки, за да гарантират, че децата и семействата от коренното население и техните общности биват информирани и образовани по въпросите, свързани със здравето и профилактиката, например изхранване, кърмене, грижа преди и след раждане, здравеопазване на децата и юношите, имунизации, заразни болести (и по-специално ХИВ/СПИН и туберкулоза), хигиена, поддържане чистотата на околната среда и опасностите от пестицидите и хербицидите.

54. По отношение на здравето на юношите държавите – страни по Конвенцията следва да обмислят конкретни стратегии, за да се осигури на юношите от коренното население достъп до информация и услуги във връзка със сексуалното и репродуктивното здраве, включително семейно планиране и противозачатъчни средства, свързаните с ранната бременност опасности, предотвратяването на ХИВ/СПИН, както и превенцията и лечението на предаваните по полов път инфекции (ГПИ). За тази цел Комитетът препоръчва на държавите – страни по Конвенцията да вземат под внимание неговите общи коментари № 3 относно ХИВ/

21 Комитет по правата на детето, общ коментар № 9 относно правата на децата с увреждания, 2006 г.

22 Конвенция № 169 на МОТ, член 25, параграф 3.

23 Декларация на ООН за правата на коренното население, A/RES/61/295, членове 24 и 31.

СПИН и правата на детето (2003 г.) и № 4 относно здравето на юношите (2003 г.).²⁴

55. В някои държави – страни по Конвенцията броят самоубийства сред децата от коренното население е значително по-висок, отколкото сред останалите деца. При такива обстоятелства съответните държави – страни по Конвенцията следва да създадат и приложат политика за превантивни мерки и да осигурят заделянето на допълнителни финансови и човешки ресурси за опазване на психическото здраве на децата от коренното население по подходящ за културата им начин, след съгласуване със засегнатата общност. С оглед анализ на първопричините и борба с тях държавата – страна по Конвенцията следва да установи и поддържа диалог с общността на коренното население.

Образование (членове 28, 29 и 31 от Конвенцията)

56. Член 29 от Конвенцията предвижда, че целите на образованието за всички деца следва да са насочени към, наред с други, развитие на уважение към собствената културна идентичност, език и ценности на детето и към цивилизациите, различни от неговата собствена. Други цели са подготовката на детето за отговорен живот в свободно общество, в духа на разбирателство, мир и толерантност, равенство между половете и дружба между всички народи, етнически, национални и религиозни групи и коренно население. Целите на образованието важат за всички деца и държавите следва да осигурят адекватното им отражение в учебните планове и програми, съдържанието на материалите, методите на преподаване и политиките. Държавите се насърчават да обърнат внимание на общ коментар № 1 на Комитета относно целите на образованието за повече напътствия.²⁵

57. Образованието на децата от коренното население допринася както за тяхното развитие като отделни личности и за развитието на общността им, така и за участието им в обществото като цяло. Качественото образование дава възможност на децата от коренното население да упражняват и да се ползват от икономически, социални и културни пра-

²⁴ Комитет по правата на детето, общ коментар № 3 относно ХИВ/СПИН и правата на детето, 2003 г., и общ коментар № 4 относно здравето на юношите, 2003 г.

²⁵ Комитет по правата на детето, общ коментар № 1 относно целите на образованието, 2001 г.

ва за свое собствено добро, а и в полза на общността им. Освен това то повишава способността на децата да упражняват своите граждански права, така че да могат да оказват влияние върху политическите процеси с цел по-добра защита на правата на човека. Ето защо осъществяването на правото на образование на децата от коренното население е основно средство за постигане на индивидуално овластяване и самоопределяне на коренните народи.

58. За да се осигури съответствие между целите на образованието и Конвенцията, държавите – страни по нея носят отговорността за защита на децата от всички форми на дискриминация, както е предвидено в член 2 от Конвенцията, и за активно противодействие на расизма. Това задължение се отнася особено до децата от коренното население. За ефективно изпълнение на това задължение държавите – страни по Конвенцията следва да гарантират, че учебните планове и програми, образователните материали и учебниците по история представят по честен, точен и информативен начин обществата и културите на коренните народи.²⁶ В училищната среда следва да се избягват дискриминационни практики като ограничения за използване на специфични за културата и традиционни носии.

59. Член 28 от Конвенцията предвижда, че държавите – страни осигуряват задължителността и наличието на началното образование за всички деца на принципа на равните възможности. Държавите – страни по Конвенцията се насърчават да осигурят наличността и достъпността на средно и професионално образование за всяко дете. На практика обаче вероятността за записване в училище на децата от коренното население е по-малка, отколкото при останалите деца, и процентът отпаднали от училище и неграмотни деца сред коренното население продължава да е по-висок, отколкото сред другите. Повечето деца от коренното население имат намален достъп до образование поради различни фактори, включително недостига на образователна материална база и учители, преките или косвени разходи за образование, както и липсата на културно адаптирани и двуезични учебни планове и програми в съответствие с член 30. Освен това децата от коренното население често са изправени пред дискриминация и расизъм в училищната среда.

²⁶ Конвенция № 169 на МОТ, член 31, Декларация на ООН за правата на коренното население, A/RES/61/295, член 15.

60. За да могат децата от коренното население да се ползват от правото си на образование равностойно с останалите деца, държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят редица специални мерки за тази цел. Държавите следва да заделят целеви финансови, материални и човешки ресурси с оглед изпълнение на политики и програми, чиято конкретна цел е подобряване на достъпа до образование за децата от коренното население. Както предвижда член 27 от Конвенция № 169 на МОТ, образователните програми и услуги следва да се разработват и изпълняват в сътрудничество със съответните народи, за да отговарят на специфичните им цели. Освен това правителствата следва да признават правото на коренните народи да учредяват собствени образователни и учебни заведения, при условие че отговарят на минималните стандарти, установени от компетентния орган при съгласуване с тези народи.²⁷ Държавите следва да положат всички разумни усилия, с които да се гарантира, че общностите на коренното население осъзнават ценността и важността на образованието, както и същественото значение на общността в подкрепа на това децата да се записват в училище.

61. Държавите – страни по Конвенцията следва да осигурят лесен достъп до учебни заведения в местата, където живеят децата от коренното население. Ако е необходимо, държавите следва да подпомагат използването на средствата за масова информация като радиопредавания и дистанционни образователни програми (чрез Интернет) за образователни цели и да организират подвижни училища за коренните народи, които практикуват номадски традиции. Училищният цикъл следва да е съобразен с културните практики, селскостопанските сезони и обредните периоди и да се положат усилия да бъде адаптиран към тях. Държавите – страни по Конвенцията следва да откриват пансиони, отдалечени от общностите на коренното население, само ако е необходимо, тъй като това може да се окаже възпиращ фактор за записване на децата от коренното население, особено момичетата. Пансионите следва да отговарят на стандартите за съобразяване с културите и редовно да се наблюдават. Следва да се полагат усилия също за осигуряване на достъп до образование за децата от коренното население, които живеят извън своите общности, по начин, зачитащ тяхната култура, езици и традиции.

62. Член 30 от Конвенцията урежда правото на децата от коренното население да използват собствения си език. С оглед осъществяване на

²⁷ Конвенция № 169 на МОТ, член 27.

това право е от основно значение детето да получава образование на собствения си език. Член 28 от Конвенция № 169 на МОТ потвърждава, че децата от коренното население следва да бъдат учени да четат и пишат на собствения си език, в допълнение към предоставената им възможност да овладеят официалните езици на страната.²⁸ Наличието на двуезични и интеркултурни учебни планове и програми е важен критерий за образованието на децата от коренното население. Доколкото е възможно, учителите на децата от коренното население следва да се набират сред общностите на коренното население и да им се предоставя подходяща подкрепа и обучение.

63. Като се позовава на член 31 от Конвенцията, Комитетът обръща внимание на множеството ползи от участието в спортни и традиционни игри, физическо възпитание и развлекателни дейности и призовава държавите – страни по Конвенцията да гарантират, че децата от коренното население се ползват от възможността ефективно да упражняват тези права.

Специални мерки за закрила (членове 22, 30, 38, 39, 40, член 37, букви „б“-, „г“ и членове 32-36 от Конвенцията)

Деца във въоръжен конфликт и деца бежанци

64. Въз основа на периодичното разглеждане на докладите на държавите – страни по Конвенцията Комитетът е стигнал до заключението, че децата от коренното население са особено уязвими при въоръжен конфликт или вътрешни безредици. Общностите на коренното население в много случаи живеят в райони, които са обект на стремежи за притежание поради природните им ресурси или които поради отдалечеността си служат като бази на въоръжени недържавни групи. Другаде пък общностите на коренното население живеят в близост да спорни държавни граници.²⁹

65. В такива обстоятелства децата от коренното население са се превръщали в жертва на нападения срещу общностите им, причиняващи смърт, изнасилвания и изтезания, разселване и насилствено изчезване, ставали са свидетели на жестокости и са били отделяни от родителите и общността си, като и днес продължават да бъдат изложени на таки-

²⁸ Конвенция № 169 на МОТ, член 28.

²⁹ Innocenti Digest № 11 на УНИЦЕФ, Гарантиране правата на децата от коренното население, 2004 г, стр. 13.

ва рискове. Ударите срещу училища, извършвани от въоръжени сили и групи, са лишавали деца от коренното население от достъп до образование. Освен това децата от коренното население са вербувани от въоръжени сили и групи и са принуждавани да извършват жестокости, понякога – дори срещу собствените им общности.

66. Член 38 от Конвенцията задължава държавите – страни да гарантират спазване правилата на хуманитарното право, да защитават цивилното население и да се грижат за децата, засегнати от въоръжен конфликт. Държавите – страни по Конвенцията следва да обръщат особено внимание на рисковете, пред които са изправени децата от коренното население при военни действия, и да предприемат максимални превантивни мерки при съгласуване със съответните общности. Доколкото е възможно, трябва да се избягват военни действия на населявани от коренното население територии, като в тази връзка Комитетът напомня за член 30 от Декларацията на ООН за правата на коренното население.³⁰ Държавите – страни по Конвенцията следва да не изискват военна повинност от ненавършилите 18-годишна възраст деца от коренното население. Държавите се насърчават да ратифицират и прилагат Факултативния протокол относно участието на деца във въоръжен конфликт.

67. На децата от коренното население, които са станали жертви на вербуване във въоръжен конфликт, следва да се осигурят необходимите услуги и подкрепа на реинтеграция в семействата и общностите им. Съобразно с член 39 от Конвенцията държавите – страни по нея трябва да предприемат всички необходими мерки, способстващи за физическото и психическото възстановяване и социалната реинтеграция на децата, станали жертва на експлоатация, малтретиране, изтезания, на каквато и да е друга форма на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, или на въоръжени конфликти. При децата от коренното население това следва да се осъществява при надлежно съобразяване с културната и езиковата среда на детето.

68. На децата от коренното население, които са разселени или са станали бежанци, следва да се отделя специално внимание и оказва хуманитарна помощ по чувствителни към културата им начин. Следва да се насърчава безопасното връщане и реституция на колективната и индивидуална собственост.

³⁰ Декларация на ООН за правата на коренното население, A/RES/61/295, член 30.

Икономическа експлоатация

69. Член 32 от Конвенцията предвижда защита на всички деца от икономическа експлоатация и от полагане на труд, който би могъл да е опасен или да пречи на тяхното образование, здраве или физическо, умствено, духовно, морално и социално развитие. Освен това Конвенция № 138 на МОТ (Конвенцията относно минималната възраст за приемане на работа) и Конвенция № 182 на МОТ (Конвенцията относно най-тежките форми на детски труд) поставят параметри за разграничаване на детския труд, който трябва да бъде премахнат, от приемливия детски труд, включително дейности, които позволяват на децата от коренното население да придобият житейски умения, идентичност и култура. Детският труд е фактор, който лишава децата от детството, потенциала и достойнството им и който е вреден за физическото и умственото им развитие.³¹

70. В разпоредби от Конвенцията за правата на детето се посочват използването на деца за незаконно производство и трафик на наркотици (член 33), сексуалната експлоатация (член 34), трафикът на деца (член 35) и децата във въоръжени конфликти (член 38). Тези разпоредби са тясно свързано с определението за най-тежките форми на детски труд съгласно Конвенция № 182 на МОТ. Комитетът с дълбока загриженост обръща внимание, че децата от коренното население са прекомерно засегнати от бедност и са изложени на особено висок риск от използване за детски труд, главно в неговите най-тежки форми като робство, трудова зависимост срещу предоставяне на заеми, трафик на деца, включително за домакинска работа, използване във въоръжени конфликти, проституция и труд при опасни условия.

71. Предотвратяването на експлоаторския детски труд сред децата от коренното население (както и сред всички други деца) изисква основаващ се на правата подход към детския труд и е тясно свързано с насърчаването на образованието. За ефективното премахване на експлоатацията на детския труд сред общностите на коренното население държавите – страни по Конвенцията трябва да идентифицират съществуващите бариери за образованието и специфичните права и нужди на децата от коренното население във връзка с училищното образование

31 МОТ, Наръчник за борба с детския труд сред коренното население и племенните народи, 2006 г., стр. 9.

и професионалното обучение. Това налага полагането на специални усилия с оглед поддържане на диалог с общностите на коренното население и родителите от тези общности относно важността на образованието и ползите от него. Освен това мерките за борба с експлоатацията на детския труд изискват анализ на структурните първопричини за тази експлоатация, събиране на данни, както и разработване и изпълнение на превантивни програми, като за целта държавата – страна по Конвенцията заделя достатъчни финансови и човешки ресурси, съгласувано с общностите на коренното население и децата от тези общности.

Сексуална експлоатация и трафик

72. Членове 34 и 35 от Конвенцията разглеждани във връзка с член 20, задължават държавите да гарантират закрила на децата от сексуална експлоатация и насилие, както и от отвлечане, продажба или трафик с каквито и да било цели. Комитетът е загрижен, че децата от коренното население, чиито общности са засегнати от бедност и миграция към градовете, са изложени на висок риск от превръщане в жертви на сексуална експлоатация и трафик. Младите момичета, особено тези, които не са регистрирани при раждането си, са особено уязвими. За да се подобри закрилата на всички деца, включително тези от коренното население, държавите – страни по Конвенцията се насърчават да ратифицират и приложат Факултативния протокол относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография.

73. Държавите следва, съгласувано с общностите на коренното население, включително децата, да предвидят превантивни мерки и да разделят целеви финансови и човешки ресурси за тяхното изпълнение. Държавите следва да основават превантивните мерки на изследвания, включващи документация за тенденциите в нарушенията и анализ на първопричините.

Правосъдие за непълнолетни

74. Членове 37 и 40 от Конвенцията гарантират правата на децата в съдебните системи на държавите и във взаимодействието с тях. Комитетът със загриженост отбелязва, че процентът лишени от свобода деца от коренното население често е несъразмерно висок и в някои случаи това се дължи на системна дискриминация, идваща от съдебна-

та система и/или обществото.³² С оглед справяне с този висок процент на случаите на лишаване от свобода Комитетът насочва вниманието на държавите – страни по Конвенцията към член 40, параграф 3 от нея, който изисква от тях да предприемат мерки по отношение на децата, за които се твърди, които са обвинени или за които е установено, че са извършили престъпление без държавите да прибегват до съдебно производство, когато е подходящо. В своя общ коментар № 10 относно правата на децата при правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица (2007 г.) и в своите заключителни наблюдения Комитетът неизменно е потвърждавал, че арестуването, задържането и лишаването на дете от свобода могат да се прилагат само като крайна мярка.³³

75. Държавите – страни по Конвенцията се насърчават да предприемат всички подходящи мерки за подкрепа на коренните народи в създаването и прилагането на традиционни системи на възстановително правосъдие, доколкото тези програми съответстват на заложените в Конвенцията права и по-специално на най-добрия интерес на детето.³⁴ Комитетът насочва вниманието на държавите – страни по Конвенцията към Насоките на ООН за предотвратяване на престъпността сред непълнолетните, които поощряват разработването на общностни програми за превенция на младежката престъпност.³⁵ Държавите – страни по Конвенцията следва, съгласувано с коренните народи, да полагат усилия за подкрепа на разработването на общностни политики, програми и услуги, зачитащи нуждите и културата на децата от коренното население, техните семейства и общности. Държавите следва да осигурят достатъчни ресурси на съдебните си системи за непълнолетни, включително за системите на правосъдие, развити и прилагани от коренните народи.

76. На държавите – страни по Конвенцията се напомня, че съгласно член 12 от Конвенцията всички деца следва да имат възможността пряко или чрез представител да бъдат изслушвани по всички отнасящи се до тях съдебни и наказателни производства. При децата от коренното население държавите – страни по Конвенцията следва да приемат мер-

32 Комитет по правата на детето, общ коментар № 10 относно правата на децата при правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица, 2007 г., т. 6.

33 Пак там, точка 23.

34 Препоръки от деня за обща дискусия относно правата на децата от коренното население, 2003 г., т. 13.

35 Насоките на ООН за предотвратяване на детската престъпност, наричани „Насоките от Рияд“, 1990 г.

ки за осигуряване на безплатен преводач, когато е необходимо, както и за гарантиране на правна помощ на детето, като това да става по съобразен с културата им начин.

77. Служебните лица в правоохранителната и съдебната система следва да бъдат адекватно обучени за съдържанието и значението на разпоредбите на Конвенцията и на факултативните протоколи към нея, включително за необходимостта от приемане на специални мерки за закрила на децата от коренното население и други конкретни групи.³⁶

Задължения на държавите – страни по Конвенцията и наблюдение на изпълнението на Конвенцията

78. Комитетът напомня на държавите – страни, че с ратификацията на Конвенцията за правата на детето те се задължават да предприемат действия за гарантиране осъществяването на всички предвидени в нея права за всички деца в пределите на своето върховенство. Задължението за спазване и защита на правата на детето изисква всяка държава – страна по Конвенцията трябва да гарантира, че упражняването на тези права от децата от коренното население е напълно защитено от всякакви действия на нейните законодателни, съдебни и административни органи, както и на всякакви други организации и лица в държавата – страна по Конвенцията.

79. Член 3 от Конвенцията изисква държавите – страни по Конвенцията да гарантират, че най-добрите интереси на децата са първостепенно съображение при всички действия, отнасящи се до децата. Член 4 от Конвенцията задължава държавите да предприемат мерки за изпълнение на Конвенцията в максималната възможната с оглед на техните ресурси степен. Член 42 пък предвижда задължение на държавите – страни по Конвенцията да гарантират информирането на децата и на възрастните относно принципите и разпоредбите на Конвенцията.

80. С оглед ефективното осъществяване на правата по Конвенцията за децата от коренното население, е необходимо държавите – страни по нея да приемат подходящо законодателство в съответствие с Конвенцията. Следва да се заделят достатъчни ресурси и да се приемат

³⁶ Комитет по правата на детето, общ коментар № 10 относно правата на децата при правосъдие спрямо ненавършили пълнолетие лица, 2007 г., т. 97.

специални мерки в редица области, за да се гарантира ефективно, че децата от коренното население се ползват от правата си равностойно с останалите деца. Необходимо е полагане на допълнителни усилия за събиране на данни в позволяващ разбивка вид и за разработване на показатели за оценка степента на осъществяване на правата на децата от коренното население. За да се развият усилия за разработване на политики и програми по съобразен с към културите начин, държавите – страни по Конвенцията следва да се допитват до общностите на коренното население и директно до децата им. Специалистите, които работят с децата от коренното население, следва да бъдат обучени в съобразяване с културните аспекти на правата на децата.

81. Комитетът призовава държавите – страни по Конвенцията, когато е приложимо, да включват в по-висока степен в своите периодични доклади до Комитета информацията относно осъществяването на правата на децата от коренното население и относно приемането на специални мерки в тази връзка. Освен това Комитетът се обръща към държавите – страни по Конвенцията с искане да повишат усилията си за осигуряване на превод и разпространение на информацията за Конвенцията, факултативните протоколи към нея и процеса на докладване сред общностите на коренното население и децата им, за да могат те активно да участват в процеса на наблюдение. Освен това общностите на коренното население се насърчават да използват Конвенцията като възможност за оценка доколко се осъществяват правата на техните деца.

82. Накрая Комитетът настоятелно призовава държавите – страни по Конвенцията да приемат съобразен с правата подход към децата от коренното население, основаващ се на Конвенцията и други относими международни стандарти като Конвенция № 169 на МОТ и Декларацията на ООН за правата на коренното население. За да се гарантира ефективно наблюдение на осъществяването на правата на децата от коренното население, Комитетът настоява държавите – страни по Конвенцията да засилят прякото сътрудничество с общностите на коренното население и при необходимост да търсят техническо съдействие от международни агенции, включително организациите на ООН. Овластяването на децата от коренното население и ефективното упражняване на техните права на култура, религия и език представляват изключително важна основа за културното многообразие в една държава, в съзвучие и съобразно с нейните задължения в областта на правата на човека.

unite for children

